

Pentru a lămurii problemele ridicate de un comunicat greco- catolic despre situația bisericească din Săpânța, la început trebuie să lămurim noțiunea de biserică. Acest cuvânt are două sensuri: 1. Biserică însemnează comunitate de credincioși, biserică vie. Acesta este sensul principal al cuvântului. 2. Biserică însemnează și clădirea în care se fac slujbele religioase.

În Săpânța există o biserică vie, o comunitate ortodoxă de la creștinarea poporului român până astăzi. În evoluție vieții bisericești din Transilvania a existat un incident istoric, când Habsburgii și ungurii au vrut să transforme Transilvania dintr-o țară românească ortodoxă într-o provincie catolică a statului maghiar. Aceștia au vrut să facă transformarea prin biserică; să-i treacă pe români la catolicism, la religia Habsburgilor și a ungurilor. De aceea l-au determinat pe mitropolitul ortodox al Transilvaniei, Atanasie Anghel, să meargă la Viena în acest scop. Acolo i-au adus o mulțime de acuze nedrepte și l-au amenințat cu temnița, iar dacă vrea să scape, să treacă la uniație. El n-a avut tăria lui Brâncoveanu să moară pentru dreapta credință, ci pentru a-și salva viața, și-a călcat jurământul depus întru ortodoxie și, silit, a acceptat uniația. Odată ce mitropolitul a trecut la uniație, autoritățile străine au pretins că a trecut tot poporul, dar poporul n-a trecut, ci și-a păstrat legea strămoșească ortodoxă mai departe.

Astfel că imperialii de la Viena, după șaizeci de ani, au constatat că românii din Transilvania sunt tot ortodocși. Atunci au trimis război asupra lor, condus de generalul Bukow, care a venit asupra Transilvaniei cu multă armată cu muniție, cu armament, cu tunuri și cu ordinul dat armatei să distrugă prin foc bisericile și mănăstirile de lemn și să le dărâme cu tunurile pe cele de zid. Atunci au fost rase de pe suprafața pământului transilvan peste trei sute de biserici și mănăstiri, pe care românii le-u ridicat cu multă jertfă. Acest război nu s-a făcut pentru mântuirea sufletelor românilor, ci pentru stăpânirea Transilvaniei.

Prin toate persecuțiile și necazurile, săpînțenii au rămas statornici în credința ortodoxă. În 1761, când le-a murit un preot,, autoritățile le-au trimis un preot greco-catolic, dar săpînțenii nu l-au primit, ci s-au adus un preot ortodox de la Arad.

Pentru a se întări în credința ortodoxă, săpînțenii țineau legături permanente cu marile centre ortodoxe din Tara Românească și din Moldova, de unde își procurau cărți sfinte de slujbă și învățătură ortodoxă. Cu cărți ortodoxe și-au asigurat ei în permanență biserica. Astfel și-au adus Cartea de românească învățătura din 1643 a mitropolitului Varlaam; Noul Testament de la Bălgrad din 1648, editat de mitropolitul Simion Ștefan; Biblia de la București din 1688, editată de domnitorii Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu; Liturghier editat în 1715 de

mitropolitul Ghedeon al II-lea. Un Antologhion tipărit în 1717 la Râmnic de episcopul Damaschin Dascăluș. Acesta a fost cumpărat cu 27 de zloți în 1745 chiar de preotul din Săpânța, Ion de Drăgoești. La îndemnul preotului Grigore Mihali, credinciosul Stan Toader a legat această carte în 1814. Iată cum preoți și credincioși s-au îngrijit

tot timpul să se păstreze ortodoxia în Săpânța. Urmează alte cărți necesare: Evanghelie de București, din 1720, editată de mitropolitul Teodosie, cumpărată de preotul Ioan; Penticostarion de București, editat de mitropolitul Neofit Cretanul; Catavasier de Rădăuți din 1744, editat de episcopul Varlaam; Ceaslov de Rădăuți din 1745, editat de episcopul Varlaam; Octoih de București din 1746, tipărit de mitropolitul Neofit Cretanul; Liturghier de București din 1746, publicat de mitropolitul Neofit Cretanul; Triodion de București din 1747, editat de mitropolitul Neofit Cretanul; Evanghelierul de Sibiu din 1859, editat de Andrei Șaguna; Cantorul bisericesc de Arad, din 1905; Octoihul mare de Râmnic din 1912, editat de episcopul Ghenadie Georgescu.

În biserica din Săpânța au existat tot timpul numai cărți de slujbă și de învățătură ortodoxă. N-a existat nici o carte de dogmatică greco-catolică. Săpînțenii au ținut atât de mult la dreapta credință și la cărțile ortodoxe, încât, în 1782 o mulțime de credincioși au dat bani pentru legarea cărților sfinte din biserica lor, să poată fi folosite în continuare spre păstrarea credinței strămoșești.

Preoții și credincioșii care au cumpărat cărți pentru biserică, au scris pe ele închinări specifice ortodoxe: „În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh” (1). Iar spre a-și apăra aceste cărți, au scris blesteme pentru cei ce le-ar înstrăina de la biserică: „Iar de se va afla cineva să o înstrăineze, să fie blestemat de Dumnezeu” (2).

Episcopul Greco-catolic de la Muncaci a vrut să-i treacă la uniație cu orice preț. El a scris comitelui suprem al Maramureșului să se îngrijească de aceasta, cu ajutorul forței judecătorești, atât pe mirenii revoltați, cât și pe preoții sfințiți aiurea (adică ortodocși), care seduc poporul, a-i lega în lanțuri (<<interceptos inviculari>>) și, întocmai cum s-a făcut la Satu Mare, a-i arunca în temniță și a-i chinui cu sete și cu foame” (3). Prin asemenea amenințări au trecut săpînțenii, dar nu s-au abătut de la dreapta credință. Astfel că, în secolul al XIX-lea, istoricul Dulișcoviici spunea că „ortodocșii din Săpânța nici până în timpul său n-au putut fi convertiți la Unire” (4).

Autoritățile străine i-au supranumit și pe săpînțeni „greco-catolici”. Ei au suportat acest supranume, dar și-au păstrat legea strămoșească. Iar în 1948, când au fost eliberați și de ultima încorsetare a Concordatului cu Vaticanul, atunci s-au declarat pe față ortodocși, drept ceea ce au fost din totdeauna. Aceasta este biserica vie din Săpânța. Aceasta este comunitatea ortodoxă de-a lungul istoriei din Săpânța. Săpînțenii sunt adevărați eroi în lupta de a-și apăra și păstra dreapta credință.

Biserica, locaș de cult. În continuare ne referim la câteva din punctele unui comunicat greco-catolic privitor la biserica, locaș de cult, din Săpânța. În comunicatul respectiv se spune de cinci ori că biserica din Săpânța este greco-catolică. O comunitate cu credință ortodoxă atât de puternică nu putea avea un locaș de cult greco-catolic. Comunitatea ortodoxă din Săpânța, se știe din tradiție că a avut o biserică de lemn, care nu se știe în ce timp a dispărut, dar se știe că în locul ei credincioșii din Săpânța și-au ridicat alta, tot de lemn. Aceasta a fost mistuită de un incendiu în ziua de Paști din 1880. Cu multă trudă și jertfă, comunitatea din Săpânța și-a construit altă biserică, de data aceasta de piatră. Construcția s-a terminat în 1886. Atâta rugăciune ortodoxă s-a rostit, atâta citanie ortodoxă s-a făcut din cărțile de mai sus, atâta tămâie ortodoxă s-a cădit, atâta lumânare

de ceară s-a topit în acea biserică, încât și pietrele din pereții bisericii au primit duh ortodox.

În urmă cu câțiva ani, propaganda greco-catolică i-a făcut pe câțiva săpînțeni, foarte puțini, să părăsească marea comunitate ortodoxă și să se declare greco-catolici, dar ei ar vrea să le aparțină lor biserica pe care au părăsit-o, precum și averile bisericești. Ca să-și justifice aceste pretenții, la punctul 1 din comunicat se spune că biserica și cimitirul au fost proprietăți greco-catolice, dar acestea au aparținut din totdeauna marii comunități ortodoxe.

La cele spuse în punctele 2 și 3 precizăm că Stan Ion Pătraș nu poate fi invocat în propaganda greco-catolică pentru că el a fost prim-curator ortodox până la moarte. Iar preotul Rițiu, care s-a rugat și a predicat din cărțile ortodoxe de mai sus, a fost arestat pentru că a fost intelectual de elită, la fel ca și cei peste două mii de preoți ortodocși, care au fost arestați pentru că și ei au fost intelectuali de elită. Apoi săpînțenii nu s-au dus în cimitir să învețe limba română din epitafe. Ei aveau limba română în sânge și în viață. Opera culturală și religioasă a fost continuată și întreținută de-a lungul istoriei de Biserica Ortodoxă.

Din cele spuse la punctul 4 se vede clar că săpînțenii n-au vrut să se declare greco-catolici pentru că se simt ortodocși și vreau să rămână statornici în legea strămoșească.

Privitor la cele spuse la punctul 5, precizăm că autoritățile statului nu sunt iezuiți și Statul Român nu este Bukow să dezbine biserica neamului.

La punctul 6, după ce în comunicat se spune de cinci ori că biserica din Săpânța este greco-catolică, aici se recunoaște că biserica este „aflată în posesia Bisericii Ortodoxe Române”.

La punctul 7 s-a răspuns în alte materiale. La punctul 8 se face o confuzie între biserica parohială și mănăstire. Edificiul aflat la Livadă are statut de mănăstire și se află pe terenul bisericii ortodoxe, care a fost donat bisericii de către boierii din Săpânța pentru a o înzestra. Boierii din Săpânța au înzestrat și Episcopia Ortodoxă Română a Maramureșului de la Peri cu o moară cu două roți, care se afla pe cursul inferior al râului Săpânța.

La punctul 9 se vorbește despre „distrugerea” bisericii din Săpânța. Adevărul este altul. Comunitatea ortodoxă din Săpânța a întreprins ample lucrări prin care își renovează și consolidează biserica.

Pentru cele de la punctul 10 precizăm că biserica din Săpânța nu este monument istoric. Nu este înregistrată în lista monumentelor istorice.

Pentru cele de la punctul 11 menționăm că Cimitirul Vesel își are valorile lui, iar parohia ortodoxă din Săpânța are un vast program pus în aplicare pentru păstrarea acestor valori.

Privitor la cele de la punctul 12, argumentul de ordin logic este că biserica este a marii comunități creștine din Săpânța, care o moștenește de la străbuni, o întreține, o renovează și se roagă în ea, și nu a celor care au părăsit-o.

Privitor la punctele 13 și 14, considerăm că o hotărâre greșită nu trebuie pusă în aplicare, ci trebuie să se revină asupra ei și să se cerceteze până se va afla adevărul.

La punctul 15 se face din nou confuzia dintre biserică și mănăstire. Aici se mai sugerează și o sentință prin care biserica să se dea greco-catolicilor, iar ortodocșii să fie trimiși la mănăstire. Într-o asemenea absurditate biserica ar rămâne goală, fiindcă greco-catolici sunt așa de puțini că ar intra toți în casa scării. Se mai spune că biserica și Cimitirul Vesel vor rămâne în folosul comunității. Afirmatie fără sen, fiindcă ele sunt în folosul comunității din totdeauna.

Prin urmare, propaganda greco-catolică nu poate câștiga prozeliți în Săpânța, pentru că săpînțenii sunt tari în credința ortodoxă. Prin toate acestea săpînțenii sunt adevărați eroi întru apărarea și păstrarea dreptei credințe.

NOTE

1. Ioan Bârlea, Însemnări din bisericile Maramureșului, Atelierele Grafice Socec. & Comp. Societatea Anonimă, București, 1909, passim.
2. Ibidem, p. 169.
3. Simion Reli, Biserica Ortodoxă Română a Maramureșului în vremurile trecute, Editura Mitropoliei Bucovinei, Cernăuți, 1938, p. 192.
4. Silviu Dragomir, Istoria dezrobirii religioase a românilor din Ardeal în secolul XVIII, vol. II, Editura Tiparul Tipografiei Aehidiecezane Sibiu ,1930,pag 218. Profesor Dr.Nutu Rosca

Autor: Profesor Dr.Nutu Rosca